

De juiste zorg op de juiste plek

door Helena Wiersma

De zorg staat voor grote uitdagingen. De vergrijzing, kostengroei, bureaucratie en personeelstekorten vragen om gemeenschappelijke oplossingen. In het hoofdlijnenakkoord zijn afspraken gemaakt over het terugdringen van de regeldruk en het aanpakken van de arbeidsmarkt en over zorg op de juiste plek. Hoe is de zorg hiermee aan de slag gegaan?

De noodzaak om de knelpunten in de zorg aan te pakken is niet nieuw. Niet voor niets is twee jaar geleden een hoofdlijnenakkoord afgesproken tussen de minister van VWS en alle partijen die bij de medisch-specialistische zorg betrokken zijn. Eén van de pijlers vormt het initiatief *De Juiste Zorg op de Juiste Plek* (JZJP). Onder de vlag van JZJP werken partijen in de zorg samen aan een doelmatiger zorg, een werkelijk beter aansluiten op de behoeftes van burgers en een intensievere samenwerking tussen het medische en sociale domein. Drie pakkende speerpunten zijn benoemd: overbodige en duurdere zorg voorkomen, zorg dicht bij de mensen aanbieden (zorg verplaatsen) en slimme zorg en e-health inzetten (zorg vervangen). Opvallend is de andere manier van benaderen. Niet vanuit behandeling en ziekte maar vanuit gezondheid; het toewerken naar integrale zorg; zorg dicht bij de mensen brengen en hen meer betrekken bij de eigen gezondheid.

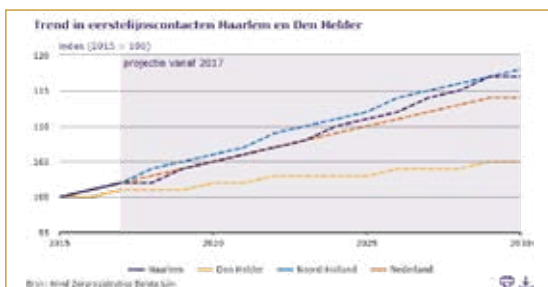
Inzicht in de regio

Een van de ontwikkelingen die zijn voortgekomen uit het hoofdlijnenakkoord en JZJP, is het maken van regiobeelden. Regiobeelden zijn feitelijke data,

vaak mooi gevisualiseerd, op regio-niveau over het zorggebruik, zorgaanbod, gezondheid en leefstijl, de bevolkingsontwikkeling en de sociale en fysieke omgeving van de bevolking. Het RIVM (in opdracht van VWS; als onderdeel van JZJP) verzamelt deze data en voert analyses uit. Deze regiogegevens zijn voor iedereen beschikbaar en goed toegankelijk. Ook zorgverzekeraars voeren regio-analyses uit, gebaseerd op openbare databronnen en eigen data van hun verzekerden. In het hoofdlijnenakkoord is afgesproken dat daar waar geen beeld tot stand komt, zij hiertoe het initiatief nemen, samen met zorgaanbieders, professionals en patiëntenorganisaties. De uitkomsten van deze analyses worden gedeeld in regionale overleggen of samenwerkingsverbanden.

Belang van Regiobeelden

De samenstelling van de bevolking en zorgvragen verschillen per regio. Zo zal de zorgvraag in een krimpregio met vergrijzing verschillen van zorgvragen in grootstedelijke gebieden met een andere bevolkingsopbouw. Door inzicht te hebben in de regionale situatie rond gezondheid, zorg én

welzijn, kan worden ingespeeld op knelpunten in de aansluiting van zorgaanbod op zorgbehoefte en op toekomstige ontwikkelingen zoals de zorgvraag over tien of twintig jaar. Er zijn met andere woorden kwantitatieve gegevens nodig die als basis, als startpunt kunnen dienen voor gezamenlijk beleid, maar ook kwalitatieve gegevens zoals ervaringen van burgers en huisartsen doen er toe en worden ook verzameld.

Deze data geven richting aan de plannen, maar zorgen er ook voor dat alle partijen een gedeeld én verdiepend beeld krijgen van de situatie en de problemen waar een regio voor staat. Welke zorg hebben we in onze regio in de toekomst nodig en hoe anticiperen we daar met elkaar op? Vervolgens kunnen partijen op basis van dit zogenoemde regiobeeld een regiovisie formuleren en een gezamenlijke aanpak vaststellen waarbij afspraken worden gemaakt over zorginkoop en organisatie van de zorg.

De verzamelde data gaan verder dan die van medische aandoeningen. Knelpunten liggen niet altijd op het medische vlak. Sociale omstandigheden, het hebben van schulden hebben ook invloed op de gezondheid. Daarmee komt er ook aandacht voor het psychisch en sociaal welzijn van burgers. En doordat regionale samenwerking via JZJP wordt gestimuleerd, kunnen meerdere partijen complexe problemen ook makkelijker oppakken.

Kinderschoenen

Het starten van een samenwerkingsverband met verschillende partijen uit de zorg en het ontwik-

kelen van een regiovisie staan echter nog in de kinderschoenen. De samenstelling verschilt nog per regio en daarmee ook wat er met regiobeelden wordt gedaan. Het maken van een regiovisie op basis van regiobeelden heeft sowieso de nodige haken en ogen. Hoe kom je tot een indeling in regio's, hoe baken je een regio precies af? Mensen wonen in de Achterhoek en gaan naar een ziekenhuis in Overijssel. Voor zorgverzekeraars zijn dat lastige aspecten. Ga je uit van het gebied waar de meeste van je verzekerden wonen of kies je voor een geografische afbakening rondom ziekenhuizen? Zorgverzekeraars delen regio's ook elk anders in. Hier bestaat geen eenduidigheid over. En omdat er meerdere zorgverzekeraars in één regio opereren, lukt het niet om de gegevens van alle burgers in een bepaalde regio te bundelen. Dit geeft een vertekend beeld van de zorgvraag.

Dilemma's

Ook zijn er nog de nodige dilemma's. Zorgverzekeraars beschikken over belangrijke data van hun klanten. Daarnaast ontwikkelen ze allerlei initiatieven - zoals leefstijlprogramma's - om de gezondheid van hun klanten te verbeteren. Beide raken het privédomein, de privacy van burgers. Hoe ver mag je gaan als zorgverzekeraar?

Dat regionale verschillen vragen om een regionale oplossing klinkt logisch. Maar vragen bepaalde problemen juist niet om een regio-overstijgend antwoord en een rol van de landelijke overheid? Denk aan de krapte op de arbeidsmarkt of de almaar stijgende zorgkosten. En bestaat er niet het risico dat

zorg per regio gaat verschillen? Het is onwenselijk dat iemand straks in de ene regio wel en sneller zorg krijgt en in de andere niet.

Hoe zit het met de rol en invloed van de patiënten zelf?

Dan is er nog de betrokkenheid van patiënten en burgers. Ondanks dat het aansluiten bij behoeften van patiënten en burgers een belangrijke doelstelling is, is van patiëntenparticipatie nog onvoldoende sprake. Onlangs riepen cliëntenorganisaties leder(in) en Patiëntenfederatie op om de ervaringen van patiënten te betrekken bij de contourennota over de zorg van het kabinet en bij het programma JZJP. Het ministerie van VWS ondersteunt het opzetten en verder uitbouwen van regionale samenwerkingsverbanden, onder andere via subsidiemogelijkheden. In het bijzonder faciliteert het ministerie de inzet van patiënten als ervaringsdeskundige. Maar vooralsnog spelen patiënten slechts een rol in individuele initiatieven; grootschalig en structureel is het niet. Dat geldt ook voor de contacten tussen cliëntenraden en zorgverzekeraar in een regio. Als LSR hebben we ervaren dat het organiseren van een gesprek nog niet zo makkelijk is. De zorgverzekeraar juicht meestal een dergelijk initiatief toe, maar vervolgens lijkt het te stranden op het vinden van de juiste functionarissen in de regio. Het vraagt, met andere woorden, wel de nodige vasthoudendheid van de cliëntenraden.

Wat betekent dit voor cliëntenraden?

Cliëntenraden kunnen zichzelf de volgende vragen stellen en hiermee aan de slag gaan:

- Zijn er initiatieven binnen de eigen zorgorganisatie op het gebied van JZJP? Zo ja, is de cliëntenraad er bij betrokken en op welke manier?
- Zijn er contacten tussen de cliëntenraad en de zorgverzekeraar?
- Is regionale zorg een gespreksonderwerp binnen de cliëntenraad en in het overleg met de bestuurder? Zijn hierover gesprekken gaande met andere partijen zoals huisartsencoöperaties, zorgverzekeraars, geriatrische revalidatie-instellingen? Weet de cliëntenraad welke knelpunten en kansen er in de eigen regio zijn?
- Zijn er contacten met de cliëntenraad van het verpleegtehuis of revalidatiecentrum?
- Als het centraal stellen van wensen en behoeftes van patiënten uitgangspunt is, hoe wordt hier door de eigen zorgorganisatie vorm aan gegeven? De cliëntenraad kan dit toetsen en met suggesties komen. Bijvoorbeeld het organiseren van nazorg, via een zorghotel.

Samenwerken met patiënten binnen het programma *De Juiste Zorg op de Juiste Plek*, zorgt niet alleen voor meer draagvlak voor veranderingen. Nog belangrijker is dat het perspectief van patiënten van toegevoegde waarde is. Het zorgt voor andere en mogelijk beter passende oplossingen.

Meer informatie

- Over het hoofdlijnenakkoord medisch specialistische zorg 2019-2022: www.rijksoverheid.nl
- Over het initiatief JZJP en financiële ondersteuning: www.dejuistezorgopdejuisteplek.nl
- Over zorgcijfers van alle Nederlandse regio's over diverse zorgsectoren en thema's: www.regiobeeld.nl en www.waarstaatjegemeente.nl